

GUN

Nyckelknippan var stor och svälld av alla nummerbrickor. Den rasslade mot stengolvets när jag tappade den utanför dörren. Jag böjde mig ner för att ta den, låste sedan upp dörren med nyckel nummer 93. Innan jag öppnade ringde jag på klockan. Ljudet hördes flera gånger från andra sidan. Innanför var det kvavt, luften kändes tjock och lättade inte ens av draget från trapphuset. Jag tog skoskydden ur ryggsäcken och drog på mig dem, spritade händerna och stoppade plasthandskar i fickan. Med blå prasslande steg gick jag längre in i lägenheten, innan jag insåg att jag hade glömt att logga in, fiskade upp arbetstelefonen ur fickan och låste upp den med mitt eget inlogg i det långsamma systemet som stängde sig så att jag måste göra allt på nytt, innan jag kunde hålla skärmen mot den lilla klisterlappen på väggen så att appen blinkade till och besöket registrerades. "Hallå", ropade jag men fick inget svar. "Hemtjänsten, hur mår du", jag tittade ner i appen för att kontrollera namnet, "Gun?" Fortfarande inget svar. I det första rummet tog sig bara ett svagt ljussken in genom de fördragna persiennerna och jag stötte med en gång in i en byrå som stod placerad nästan precis framför

dörröppningen. När jag tände taklampan förstod jag att det såg ut på samma sätt i hela rummet – en uppsjö av sekretärer och byråer och hyllor intill varandra, utmed väggarna, men också placerade huller om buller i ojämna rader mitt i rummet. Tunga var de, och omöjliga att rubba. Jag behövde dra in magen och krångla mig mellan de första, tätt placerade, och sicksacka mig vidare mellan golvhyllor och teaskåp för att ta mig till andra sidan och in i nästa rum, där golvet var tomt men väggarna i stället kantades av höga arkivskåp med stängda luckor. Genom glipan under dörren till höger läckte ljuset in. Jag öppnade. Där stod hon, vid spisen.

Det var en liten kvinna, hon var gammal men såg ung ut, alltså uppenbarligen åldrad men liten till växten och med ett barnsligt ansikte – runt med stora, jag kan inte säga annat än söta ögon, även om de omgärdades av rynkor och små pigmentfläckar. Hon hade grått, sprött hår. Handen som höll hårt tag om slevén i kastrullen var också liten. ”Jag är från hemtjänsten”, sa jag. ”Jag har inte varit här förut, har precis börjat.” Eftersom Gun inte svarade fick jag också fram: ”Håller du på att laga mat? Jag har faktiskt med mig en matlåda till dig.” Jag tog av mig ryggsäcken och drog upp förpackningen. Under en spänd genomskeinlig hinna låg köttbullar omslingrade av bleka pastasträngar i en röd sås som hade kletat på insidan av plasten när den skakats om i ryggsäcken. ”Ska jag ställa den i kylskåpet?” Gun sträckte fram de små händerna mot

lådan och tog den ifrån mig. För ett ögonblick såg hon på den, sedan gick hon förbi mig, genom rummet med arkivskåpen där hon öppnade ett av dem och sträckte sig mot en högt placerad hylla. Jag fick hjälpa henne att nå. Hon ville ställa lådan ovanpå de andra, säkert ett femtiotal plastpaketerade måltider med samma svarta bottnar och spända överdrag. ”Vad har du i de andra skåpen?” fick jag ur mig, och redan innan frågan möttes av en mild blick från Gun förstod jag att svaret var givet. Hon stängde försiktigt igen skåpdörren. Eftersom besökstiden egentligen löpt ut behövde jag säga hej då. Gun bara log och vände tillbaka till köket. Jag klämde mig ut mellan byråerna igen, men innan jag lämnade rummet kunde jag inte låta bli att dra ut en av lådorna i ett vitmålat men flagnande skåp. Botten var täckt med glänsande äpplen. I lådan intill låg bananer. När jag plockade upp en märkte jag att ytan var glasartat hård. Ett fint nät av små sprickor sträckte sig över det gula skalet, eller över den hinna av vax som täckte det. Inristat i det gulgrumlige lackartade stod ett datum: 02/06/1962. På en annan: 14/03/1986. Jag la tillbaka de vaxglänsande bananerna som slog mot varandra med ett nästan klirrande ljud och drog igen lådan.

När jag frågade mina kollegor förklarade de att Gun alltid gjorde så. De hade försökt få henne att äta dem, måltiderna, men det var omöjligt. Inte ens de som jobbat längst hade lyckats. De rådde mig att bara låsa upp och ställa lådan på hallmattan innanför dörren och gå, för

att spara tid. Ändå kunde jag inte låta bli, nästa gång jag kom dit, att dra på skoskydden och gå in. Jag hittade Gun vid sekretärerna och byråerna i det första rummet. Hon stod hukad vid en av dem och sorterade små godisar efter färg. Det lilla ansiktet vändes upp mot mig och hon log tyst, med slutna läppar. "Vad har du för dig?" frågade jag och kom fram till Gun. "Får jag känna?" Gun räckte mig en godis. Ett geléhallon. Det var hårt, torkat. Sockret föll av som sand. Eller damm. Jag drog ut en låda intill dem, full av chokladkakor som glänste av en genomskinlig vaxhinna, tog upp en av dem och höll den mot taklampan så att den grumliga hinnan avtecknades tydligare. "Vaxar du chokladen för att den blir så där vit annars? När den blir gammal?" Kanske eftersom jag visade sådant intresse tog Gun min hand och ledde mig tillbaka till hallen, sedan in genom en dörr som jag inte lagt märke till, och in i sovrummet. Eller, jag antar att det var sovrummet, eftersom en vitbäddad säng stod mitt på golvet, omgärdad av stora och små glasburkar i olika färger och former, vissa staplade på varandra, andra ensamt placerade i ett hörn eller intill väggen. När hon tände lampan förstod jag att de alla var fyllda med en grumlig vätska i vilken diverse olika saker flöt omkring. En burk var fylld med gurkor, en annan med tomater, en tredje med kycklingklubbor och en fjärde med baconskivor. Det fanns burkar med köttbitar, potatis, vindruvor, dillkvistar, fiskpanetter. I vissa av burkarna, kanske de äldre, var formen på mat-

bitarna mer svår att urskilja, sönderfallna och grumlade i vätskan. Trots de tätslutande locken, med plastkanter eller vaxade tygbitar inunder liksom på gamla syltburkar, var rummet fyllt av en stickande lukt av ättikslag. Jag såg på Gun. Hennes huvud räckte inte högre än min armbåge, kinderna tycktes så där barnsligt runda men slappt rynkiga på samma gång. Något måste hon ju få i sig, men inte kan det ha varit mycket, kanske någon form av sockerersättning eller liknande, för levde gjorde hon ju uppenbarligen, även om den stränga kosthållningen verkade ha fräntagit henne puberteten och även andra kroppsliga förändringar. Hon visade mig också frysboxen i garderoben, med bröd och kakor och hela kaffekoppar med brunfrost innehåll, innan vi gick ut i köket igen. På bordet stod en korg med ägg. De var varken inneslutna i plast eller vax, men när jag såg att årtalet som stod skrivet på den vita ovalformen jag höll i var 1943 insåg jag att skalet kanske fungerade bra nog.

Jag bad chefen om ursäkt för att jag stannat så pass länge över min besökstid. Ändå tog jag mig, nästa gång jag hade Gun på schemat, förbi kinarestaurangen på hörnet för att köpa med en låda nudlar. Jag slängde den vanliga mikromatlådan i en soptunna på gatan. Gun blev glad över maten, eller det tror jag i alla fall. Hon vände och vred på förpackningen, öppnade locket och studerade den en stund innan hon såg upp på mig och log med ett uttryck som jag tolkade som tacksamt. Jag fick följa med

ut i köket och när hon plockade fram en slev trodde jag först att hon skulle börja äta av den, men i stället grävde hon upp hela portionen och stoppade den i en plastpåse. Hon öppnade sedan en skåplucka under vasken och jag fick hjälpa henne att lyfta ut den silverglänsande maskin som hon hade förvarad där. Hon förde plastpåsens öppning mot maskinens munstycke och tryckte på en knapp, och med ett svagt sugande ljud drog plasten ihop sig kring maten, skrynklades samman och snörptes åt kring den. Som en stor tung klump av snirkliga nudeltrådar och brunglänsande såsblandning. Hon skrev dagens datum på påsen. I ett av arkivskåpen låg de vakuumförpackade måltiderna staplade, med datum och markeringar. ROSTBIFF MED POTATISGRATÄNG - 07/29/52. I ett annat hade hon sparat varje födelsedagsmiddag hon blivit bjuden på under sitt liv, där stod också restaurangnamnen tydligt bokstaverade. Datumen sträckte sig fram till vad som måste varit början på hennes tidiga vuxna år. Kanske hade hennes vänner och familj tappat intresset, eller hittat på annat än mat att ge henne. Jag hjälpte henne att placera nudlarna ovanpå högen med asiatiska rätter. ”Får jag öppna ett fönster?” bad jag sen, eftersom den kvava luften kändes trängande ner i halsen, och jag hade redan rört mig mot fönstret för att vrida om handtaget när Gun tog tag i min arm och hastigt skakade på huvudet. Hennes fingrar var små och kalla. Att hon aldrig öppnade, det förstod jag snart. I stället fick jag lära mig att andas långsamt

och djupt för att inte bli yr i de syrefattiga rummen. Helst skulle jag fort stänga dörren om mig när jag kom, vilket jag gjorde allt oftare.

Eftersom jag bad om det fick jag Gun på schemat varje arbetspass. Jag tog med mig påsar med tropisk frukt som hon nog aldrig hade smakat, glasslådor, kakror, gårdsodlade tomater och gurkor, bageriebaguetter, rågbrödslimpor, chips och pekannötter. Ofta fick jag sitta i köket och se på medan hon smälte vax och med hjälp av en tång doppade varje nöt eller hela ananassen i den genomskinliga vätskan. Jag hjälpte henne att hänga upp dem för att torka. Baguetterna stoppade hon i frysen och ordnade en ättikslag för att lägga in tomaterna. Jag, som annars knappt använde mitt eget kök, letade recept och köpte hem kokböcker för att laga till henne – kladdkaka, grön-sakssoppa, till och med pannkakor. Inget av det åt hon såklart, i stället paketerade hon allt jag kom med i plast-påsar som hon sög luften ur så att de drogs samman till täta, hårda stycken. Jag stannade över tiden nästan varje gång, och fick skynda till de resterande besöken. Mina kollegor sa ingenting, men jag förstod att de nog tyckte att jag nästan var galen. De flesta av oss brukade annars, de få gånger man fick tid över i schemat, sätta oss i trapphusen med våra telefoner, eller utomhus om det var sol, eller gå till mataffären för att köpa choklad och cigaretter. Med vem som helst annan än Gun hade jag gjort det samma. Jag tror att hon blev glad av att jag kom, men hon log

sällan och då med sammanknipen mun. Jag hade aldrig sett hennes tänder. Kanske särade hon aldrig på läpparna, jag vet inte. För sin ålder var hon väl bibehållen, och i god form – duschade gjorde hon själv, och tvättade håret. Hon behövde inga stödstrumpor och kunde smörja både ben och armar på egen hand. Egentligen hade hon fått två timmar för inköp och dessutom schemalagd städning två gånger i veckan av biståndshandläggaren, men det första var det inte tal om och angående städningen var det bara arkivrummet och köket som egentligen gick att dammsuga eller moppa, också badrummet, så den resterande tiden satt vi i köket och vaxade havregryn, ett i taget, eller putsade vakuumpförpackaren. Hon tog väl hand om den, den hade hållit länge, var från tidigt oo-tal minst.

Idag när jag låser upp och går in är lukten av ättika betydligt starkare än tidigare och slår emot mig nästan smärtsamt stickande. I sovrummet är lampan släckt. Hon ligger där, i sängen, bland burkarna. Jag kan ana siluetten av en kropp under täcket. När jag tänder i taket märker jag att flera av locken på burkarna är öppna, tömda på sitt tidigare innehåll, bara vätskan är kvar. På golvet intill sängen ligger tomma plastförpackningar, mikrolådor med rester av mat, såsfläckar, grönsaksbitar som klistrar kvar på plasten. Ju närmare jag tar mig sängen, desto tydligare blir också lukten av något liknande den i en mikro – gammalt fett och en blandning av olika kryddor, en fadd känsla av konserveringsmedel. Lakanen

i sängen är fläckiga, plastpåsarerna efter de upprivna vakuumpförpackningarna är utströdda ovanpå och runt om liksom snytpapper från en förkylning. På nattduksbordet ligger en hög med hårda godisbitar. När jag närmar mig krasar något under min fot – ett sönderknackat bananskal. Inuti skärvorna av skalet ligger resterna av frukten, svart och torkad som snoret långt inifrån någons näsa. Jag lägger en hand på Guns kropp under täcket. Hon rör sig inte. Försiktigt drar jag undan det, lakanet, och hon ligger där med öppen mun och slutna ögon. Hennes mage är stor och svullen, med bristningar som löper i ådror från sidorna upp mot naveln som tryckts utåt, en hudknapp. Nästan som gravid, ser hon ut. I mungiporna har sås torkat till små flagor. Jag stänger hennes mun och drar upp täcket igen, sedan hämtar jag en soppåse från skåpet under vasken i köket och samlar ihop de öppnade mikrolådorna och vakuumplasten. Jag drar upp gardinerna för att kunna se bättre – jag sopar upp skärvorna av bananskalen, också äppelskrutten och gruskornshårda geléhallon, vingummin. De rasslar ner i påsarerna. Jag dammsuger. Jag måste ha vant mig så pass vid lukten att jag glömmer att hela rummet stinker av ättika innan jag märker hur mina skoskydd nästan fastnar i lagen som klistrar på golvet. Jag försluter burkarna så gott det går, måste ta i kring de klibbiga locken, och fyller på en hink med såpa och vatten i badrummet för att moppa.

I vardagsrummet står sekretärerna och byråerna alla öppna, den frukt och de godisbitar som finns kvar ligger utströdda över hela golvet. Jag kliver över utan att trampa på dem bäst jag kan. På ungefär samma sätt ser det ut i arkivrummet, jag stänger alla skåpdörrarna. Sedan sätter jag mig bara för en kort stund vid köksbordet för att vila. I korgen på bordet ligger äggen krossade, vartenda ett. De är tomma på även det mest hoptorkade innehåll. Jag reser mig, går tillbaka till Gun och drar täcket från hennes lilla kropp för att lyfta ner den på golvet. Jag är rädd att vidröra magen eftersom det nästan ser ut som att huden skulle kunna spricka och innehållet välla ut. Det finns rena lakan under handfatet i badrummet. När sängen är nybäddad lyfter jag tillbaka henne och placerar försiktigt hennes huvud på kudden och stryker henne med en plasthandsklädd hand över håret för att rätta till stråna.